

Ministerie van Financiën

> Retouradres Postbus 20201 2500 EE Den Haag

Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Directie Financiële Markten

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Ons kenmerk
FM/2013/1640M

Datum 12 september 2013

Betreft Beantwoording schriftelijke Kamervragen van de vaste commissie van Financiën naar aanleiding van de brief van de minister van Financiën d.d. 28 juni 2013 over de stand van zaken inzake Deutsche Bank (Kamerstuk 31789, nr.45).

Geachte voorzitter,

Hierbij zend ik u de beantwoording van de schriftelijke Kamervragen van de vaste commissie van Financiën naar aanleiding van mijn brief d.d. 28 juni 2013 over de stand van zaken inzake Deutsche Bank.

Inleiding

Op 25 april van dit jaar ben ik met uw Kamer in debat gegaan over de gevolgen die klanten ervaren van de strategiewijziging van Deutsche Bank. Op 28 juni jl. heb ik uw Kamer naar aanleiding daarvan een eerste voortgangsbrief gestuurd.¹ Ook nu heeft uw Kamer blijk gegeven – gezien de vele gedetailleerde vragen – dit onderwerp hoog op te nemen. Ik wil allereerst onderschrijven dat ik het belang van deze zaak met uw Kamer geheel deel. Het is een buitengewoon vervelende situatie wanneer ondernemers in onzekerheid zitten door de gewijzigde koers van Deutsche Bank. Dat hoort niet, zeker niet in deze moeilijke tijd voor het midden- en kleinbedrijf. Daarom heb ik mij de afgelopen maanden zelf ook actief met deze zaak bemoeid, door hierover in contact te treden met de verschillende belangenverenigingen en ondernemersorganisaties en hun zorgen te delen in de gesprekken die ik regelmatig heb met de top van Deutsche Bank. In deze gesprekken met de top van Deutsche Bank heb ik benadrukt dat voor mij het uitgangspunt is dat ondernemers niet in een onmogelijke situatie mogen worden gebracht door de strategiewijziging van Deutsche Bank. Deutsche Bank heeft telkens benadrukt dat zijn in gezamenlijk overleg en met inachtneming van haar zorgplicht tot een passende oplossing met iedere individuele klant zal komen, die aansluit bij de individuele feiten en omstandigheden van de klant. Daarbij gaat het om een grote groep klanten, 18.000, waarbij de individuele omstandigheden per geval verschillen. Van deze 18.000 klanten hebben 4000 klanten een lening bij Deutsche Bank. 14.000 klanten hebben een spaarrekening, rekening-courant of een rekening-courant krediet. Van deze laatste groep wordt in beginsel per 30

¹ Kamerstukken II 2012/13, 31789, nr. 45.

november 2013 afscheid genomen. Lukt dit niet, dan gaat Deutsche Bank met deze klanten in gesprek om tot een oplossing te komen; zij worden niet gedwongen om koste wat kost per 30 november weg te zijn. Veel van de klanten met een lening zullen langer bij Deutsche Bank blijven, afhankelijk van de looptijd van de betreffende lening. De afwikkeling van de volledige portefeuille met klanten waarvan Deutsche Bank afscheid neemt kan derhalve nog een flinke tijd – zelfs enige jaren - met zich meebrengen.

Door uw Kamer zijn vele vragen gesteld om inzicht te krijgen in individuele gevallen, precieze aantallen en de geboden oplossingen. Het is echter niet aan mij om de verschillende individuele gevallen te bestuderen en te beoordelen en ook niet om inzicht te geven in elk van de geboden oplossingen. Het is aan Deutsche Bank zelf om met de klant tot een vergelijk te komen, hier verschillende oplossingen voor aan te dragen en uiteindelijk tot een oplossing met de klant te komen. Ik zal in de beantwoording dan ook niet ingaan op deze individuele gevallen. Wel heb ik de laatste maanden, door de verschillende gesprekken die ik heb gevoerd, een goed overzicht gekregen van het algemene beeld van de huidige situatie. Mijn huidig beeld van de situatie is dat Deutsche Bank met een groot deel van haar klanten in gesprek is gegaan om tot een voor beide partijen redelijke oplossing te komen en er in het grotendeel van de gevallen vervolgens ook in is geslaagd om te komen tot een voor beide partijen acceptabele oplossing. Daarnaast geven ondernemersorganisaties als LTO Nederland en MKB-VNO/NCW Nederland in gesprekken met mij aan dat Deutsche Bank openstaat om met hen de dialoog aan te gaan en op die manier samen trachten tot voor beide partijen bevredigende oplossingen te komen. Ook geven deze organisaties aan dat Deutsche Bank inspanningen verricht om haar klanten beter te informeren en transparanter te opereren.

Ik heb echter niet de illusie dat hiermee alle problemen uit de wereld zijn. Bij mijzelf zijn recent nog enkele klachten onder de aandacht gebracht. Deze klachten heb ik overigens conform afspraak direct - en na terugkoppeling bleek in de meeste gevallen met succes - onder de aandacht van de Raad van Bestuur van Deutsche Bank gebracht. Ook dient onder ogen te worden gezien dat Deutsche Bank niet alle resterende klachten van klanten en kosten die klanten hebben bij de overstap naar een andere bank kunnen en willen adresseren. Kosten die het overstappen naar een andere bank met zich meebrengen, zoals het vervangen van briefpapier of notariskosten worden niet vergoed door Deutsche Bank. Ook dient in dit kader de rol van de andere in Nederland op deze deelmarkt actieve banken te worden gezien. Mijn indruk is dat zij in principe openstaan voor nieuwe klanten van Deutsche Bank uit het midden- en kleinbedrijf, maar dat zij deze klanten wel op individuele basis zullen beoordelen. Een mogelijk alternatief voor ondernemers die niet meer bij Deutsche Bank of een andere bank terecht kunnen, is Credits. Credits is een landelijke microfinancierings organisatie waar ondernemers met een haalbaar kredietplan zich tot kunnen wenden. Ook merk ik hierbij op dat er onderscheid gemaakt dient te worden tussen problemen en klachten die al voor de aankondiging van de strategische heroriëntatie bestonden en problemen die een direct gevolg zijn van de strategiewijziging van Deutsche Bank. Zo is er een aantal klanten die nu aandacht vraagt voor zijn of haar situatie, terwijl zij reeds vóór de strategiewijziging in de problemen zaten en bijvoorbeeld binnen Deutsche Bank reeds bediend werden door Bijzonder Beheer. Dit alles neemt echter niet weg dat ik er waarde aan hecht dat Deutsche Bank iedere individuele ondernemer

zorgvuldig begeleidt en ondersteunt bij het overstappen naar een andere bank. Ik zal daarom dit proces blijven monitoren en er daarnaast bij Deutsche Bank op blijven aandringen dat zij nogmaals in gesprek gaat of zo spoedig mogelijk zal gaan met klanten waar tot op heden nog niet een voor beide partijen bevredigende oplossing is gevonden. Onderstaand zal ik voor zover mogelijk ingaan op de door de verschillende fracties gestelde vragen.

Voorbeelden van oplossingen

De verschillende fracties vragen naar voorbeelden van oplossingen die Deutsche Bank haar klanten biedt.

Een voorbeeld van een passende oplossing die geboden wordt door Deutsche Bank is het voor een bepaalde tijd, en tegen marktconforme rentepercentages, verlengen van een aflopende lening indien de klant op korte termijn niet geheel of gedeeltelijk kan overstappen naar een andere bank en daardoor in de problemen komt. Op deze manier wordt de klant langer de tijd geboden een andere bank te vinden.

Het tijdelijk, marktconform, verstrekken van een additionele lening door Deutsche Bank aan klanten die zonder deze lening in de problemen zou zijn gekomen en die hiervoor niet op korte termijn bij een andere bank terecht kon, is een ander voorbeeld van een passende oplossing die Deutsche Bank haar klanten biedt.

Voorbeelden van klachten

Daarnaast willen de verschillende fracties inzicht in de aard van de verschillende klachten die de klanten van Deutsche Bank ervaren. Onderstaand zal ik thematisch ingaan op deze verschillende klachten.

Boeterentes

Allereerst stellen vele fracties vragen over de rol en het gebruik van boeterentes of *break funding costs* door Deutsche Bank. Voor de meeste vragen betreffende de *break funding costs* verwijs ik naar de beantwoording van eerdere Kamervragen van het lid Dijkgraaf (SGP), waarin ik inga op de rol van *break funding costs* en de specifieke situatie bij Deutsche Bank.² Ook in het debat van 25 april jl. heb ik hier met uw Kamer uitvoerig bij stilgestaan. Zoals ik in mijn antwoorden toen heb aangegeven is het gebruikelijk bij financiering op lange termijn om afspraken te maken over een boeterente indien de overeenkomst eerder dan afgesproken wordt beëindigd. Dit is gebruikelijk en wordt door alle banken in Nederland gehanteerd. De hoogte van de boeterente verschilt per geval. Deze is onder meer afhankelijk van de hoogte van de lening, het rentepercentage van de lening en de resterende looptijd. Deutsche Bank gaat daarbij in haar berekeningen uit van de *break funding costs*; de kosten die de bank daadwerkelijk maakt voor het voortijdig afbreken van de financiering die de bank voor de klant heeft aangetrokken. Deutsche Bank genereert op een vervroegde aflossing van een lening geen additionele opbrengsten, maar vraagt enkel vergoeding voor de daadwerkelijk gemaakte kosten. Deutsche Bank benadrukt dat zij de gederfde toekomstige inkomsten (commerciële marge) niet berekent. Zoals ik eerder heb aangegeven, heb ik tot op

² *Aanhangsel Handelingen II 2012/13*, nr. 1533.

heden geen signalen ontvangen dat er door Deutsche Bank misbruik van het gebruik van *break funding costs* wordt gemaakt.

Betalingsverkeer

Een andere klacht is de slechte bereikbaarheid van Deutsche Bank en dat de betrouwbaarheid van het betalingsverkeer gebrekkig is. In antwoord hierop kan worden aangegeven dat de Nederlandsche Bank (DNB), als verantwoordelijke voor het individueel toezicht op instellingen als Deutsche Bank, toeziet op de betrouwbaarheid van hun betaalsystemen. Zelf heb ik geen signalen ontvangen dat de betrouwbaarheid van het betalingsverkeer van Deutsche Bank op dit moment tekort schiet. Mocht ik deze alsnog ontvangen, dan zal ik deze per direct onder de aandacht brengen van DNB, zodat zij daarop kan handelen. Wat betreft de dienstverlening in het algemeen geldt dat Deutsche Bank een civiele zorgplicht heeft ten aanzien van haar zakelijke klanten. Aangezien deze civielrechtelijk van aard is, kunnen de Autoriteit Financiële Markten (AFM) en/of DNB daar niet op handhaven. Zie omtrent de civiele zorgplicht ook mijn antwoorden op eerdere Kamervragen van het lid Dijkgraaf.³

Nummerportabiliteit

Naast het gebruik van boeterentes, de gebrekkige betrouwbaarheid van het betalingsverkeer en overige overstapkosten is ook een veelgehoorde klacht dat klanten hun rekeningnummer niet mee kunnen nemen naar een nieuwe bank. Dit probleem zou kunnen worden opgelost door invoering van nummerportabiliteit voor bankrekeningen. Echter, sinds 2001 beschikt iedere bankrekeninghouder in Nederland over een International Bank Account Number (IBAN). Het IBAN is opgebouwd uit het oude zeven- of negencijferige rekeningnummer, voorafgegaan door een landcode, controlegetal en bankcode. Omdat het IBAN dus ook een code voor de bank van de rekeninghouder bevat, is het helaas niet mogelijk om bij de overstap naar een andere bank hetzelfde IBAN/rekeningnummer te behouden. Gezien de totstandkoming van de Single Euro Payments Area en het feit dat IBAN daarbinnen de (wettelijke) standaard voor het rekeningnummer is, dient nummerportabiliteit op Europees niveau te worden gerealiseerd. Ik ben het met de Kamer eens dat nummerportabiliteit een goede zaak zou zijn. Nederland heeft al meerdere malen overleggen gepleit voor een onderzoek naar Europese nummerportabiliteit. Op dit moment lopen er onderhandelingen over de Richtlijn Betaalrekeningen (Payment Accounts Directive). Ik zal deze onderhandelingen aangrijpen om de Europese Commissie wederom te vragen onderzoek te doen naar de mogelijkheden voor de invoering van nummerportabiliteit.

Zorgplicht en rechtszaken

Er wordt door een aantal fracties ook gerefereerd aan de zorgplicht van banken richting haar klanten. Laat ik vooropstellen dat ik vind dat, los van juridische kaders, een bank uiterst zorgvuldig moet omgaan met haar klanten en die klanten nooit in een onmogelijke situatie moet brengen. Een bank heeft ook een verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat ondernemers niet de dupe worden van een eigen strategiewijziging. Ik heb in antwoorden op eerdere Kamervragen reeds aangegeven dat de eisen in de Wet op het financieel toezicht omtrent

³ *Aanhangsel Handelingen II 2012/13, nr. 2053.*

zorgvuldige dienstverlening er op zijn gericht om consumenten (en beleggers) te beschermen.⁴ Kredietverlening aan zakelijke partijen valt hier niet onder. Daarnaast ben ik in antwoord op Kamervragen van het lid Dijkgraaf uitgebreid ingegaan op de civiele zorgplicht.⁵ Ik moet nogmaals onderstrepen dat het niet aan mij, maar aan de rechter is om zich uit te spreken over de vraag of een bank in de concrete omstandigheden van het geval in strijd heeft gehandeld met haar civielrechtelijke en contractuele zorgplicht. Deutsche Bank heeft bij mij aangegeven dat er op dit moment geen rechtszaken lopen in het kader van de strategiewijziging.

Overige

Naast bovenstaande meer algemene en commissiebrede vragen, zijn er ook enkele fracties die nog specifieke vragen gesteld hebben. Deze vragen worden hieronder beantwoord.

Rood staan faciliteit

Door de leden van de VVD-fractie is gevraagd in hoeverre ondernemers te maken krijgen met het feit zij bij een andere bank geen rood-staan-faciliteit op hun rekening courant krijgen als ze overstappen, zoals vóór de overstap wel door Deutsche Bank werd aangeboden.

In antwoord op deze vraag moet ik aangeven dat ik niet beschik over deze specifieke gegevens maar dat dit in ieder geval iets is tussen de ondernemer en de betrokken bank om nadere afspraken over te maken.

BMKB-garantie

De leden van de VVD-fractie willen daarnaast weten of indien er een BMKB-garantie is gegeven op een krediet dat nog doorloopt, bij het (gedwongen) oversluiten van het krediet opnieuw premie betaald moet worden en in hoeverre er een mogelijkheid bestaat om de BMKB-garantie gewoon door te laten lopen.

Indien een klant van een bank verhuist omdat zijn huidige financier de kredietrelatie wil beëindigen, en er is een andere financier die de financiering wil overnemen inclusief het bestaande afbouwschema, hoeft niet opnieuw provisie over het borgstellingskrediet te worden betaald. De banken aangesloten bij de BMKB-regeling zijn hier onlangs nog expliciet op gewezen.

ACM-onderzoek

De leden van de CDA-fractie vragen naar de stand van zaken rondom te toezegging om de toezichthouder Autoriteit Consument en Markt (ACM) de opdracht te geven om nader onderzoek te doen naar overstapdrempels bij MKB-financiering en de effecten daarvan op de marktwerking.

In antwoord op deze vraag is het allereerst juist om aan te geven dat de ACM een onafhankelijk toezichthouder is en zelf haar onderzoeksprioriteiten bepaalt. Ik ben

⁴ Kamerstukken II 2012/13, 31789, nr. 42.

⁵ Aanhangsel Handelingen II 2012/13, nr. 2053.

dan ook blij om aan te kunnen geven dat de ACM inmiddels is gestart met haar onderzoek naar de mogelijkheden voor verbeteringen van de concurrentie in de Nederlandse bancaire sector. Met dit onderzoek wil de ACM inzicht geven in (en mogelijke oplossingen aandragen voor) concurrentiebelemmerende mechanismen en hiermee bijdragen aan het verminderen van de negatieve gevolgen van beperkte concurrentie in de bancaire sector. Bij dit onderzoek zal ook aandacht worden besteed aan concurrentiële problemen bij MKB-financiering. Indien blijkt dat overstapdrempels een relevante factor spelen in de concurrentie in de bancaire sector zal de ACM aandacht besteden aan deze overstapdrempels. De ACM verwacht haar onderzoek in de loop van 2014 te publiceren.

Conclusie

Concluderend kan ik stellen dat er bij vele betrokkenen – belangenverenigingen, ondernemersorganisatie, uw Kamer en uiteraard de getroffen ondernemers zelf – nog veel zorgen bestaan rondom de afwikkeling van het klantenbestand van Deutsche Bank. Deze zorgen deel ik en neem ik zeer serieus. In mijn gesprekken met Deutsche Bank breng ik deze zorgen over en dring er bij Deutsche Bank op aan dat zij al het uiterste doet om die zorgen weg te nemen.

De klanten die door het beleid van Deutsche Bank in de problemen komen moedig ik aan om met Deutsche Bank in contact te treden, voor zover zij dat al niet gedaan hebben. Dit kan rechtstreeks maar ook via LTO Nederland en MKB-VNO/NVW Nederland, die inmiddels regelmatig met Deutsche Bank spreken. Ook zal ik zelf klachten die bij mij binnenkomen – al dan niet via Uw Kamer – onder de aandacht van de Raad van Bestuur van Deutsche Bank blijven brengen.

Ik zie het als mijn rol om bij Deutsche Bank aandacht te blijven vragen voor de ondernemers die in deze moeilijke tijden in een lastig parket zij gekomen vanwege het beleid van Deutsche Bank. Zoals eerder gezegd zullen de problemen niet op zeer korte termijn allemaal zijn weggenomen. Ik zal deze situatie dan ook intensief blijven volgen en monitoren en er op een volgend moment bij uw Kamer op terug komen. Ik stel voor dat ik kort na 30 november 2013 bij uw Kamer terugkom, opdat wij daarna gezamenlijk de balans kunnen opmaken. Op dat moment zal een groot deel van de portefeuille van klanten bij Deutsche Bank weg zijn en kunnen we opnieuw bezien of en welke problemen er eventueel nog resteren.

Ik hoop op deze manier de vragen van uw Kamer naar tevredenheid te hebben beantwoord.

Hoogachtend,
de minister van Financiën

J.R.V.A. Dijsselbloem